

С. Р.

Галичина та Со- борна Україна

ЛЬВІВ—ВІДЕНЬ, 1921
НАКЛАДОМ „УКРАЇНСЬКОГО ПРАПОРУ“

Друкарня „Адрія“, тов. з огр. пор., Відень, П.

Перед російською революцією 1905—1906 р., ба навіть ще перед самою світовою війною величали ми Галичину залюбки Піємонт Соборної України. Що правда, наш вузький горизонт велів нам у цих мізерних спромогах, що нам їх давала куценька австрійсько-галицька конституція, бачити щось велике. Так само великими видавалися нам наші здобутки на політичному й культурному полі, з особна в порівнанні з дорібок наших „закордонних“ братів.

Одначе хибувало нам *tertium comparationis*. Ми були, як ця селянська дитина, що за кільканадцять копійок, які дав дядько, хоче закупити весь крам великого міста. І то не вмючи купувати. Бо дуже живо пригадую собі, яку то опозицію робили пропаганді військово-політичного активізму серед студентів вищих шкіл Галичини (1913 і 1914 р.) саме ті молоді люде, що пізніше вдали висунутися на чоло січового стрільцтва. Однісінькі, що тоді годились на активізм, це були дуже нечисленні „Відгуківці“, котрих дослівно вся тодішня висшошкільна молодь уважала що найменше безкритичними ентузіястами...

Та прийшла світова війна й викликала в галицько-української молоді цілковитий переворот у напрямі саме військово-політичного активізму.

деи напрям з рижнородними хитаннями панує і до пині. Він поклав величезні заслуги коло будови великоукраїнської держави й дуже приготився при народинах Західньоукраїнської Народньої Рєпублики.

Та вже в 1917 і з початком 1918 р. виявилися в тім активізмi дуже небажані прикмети. Молоді люде, Галичане, яким війна перепинила університетську освіту та дала що найвисше стаж субальтерних офіцерів, винесені хвилею української революції на визначні й одвічальні становища, почули з нечевя в собі „авторитет“. Уявили собі, що „знають“ великоукраїнські відносини й виступали все й усюди в ролі авторитативних мужів, командантів, „культуртрегерів“ і т. и. Вони словом і ділом дуже причинились до вистворення тієї прірви, що на радість ворогам ділить тепер Наддніпрянців від Галичан . . .

Та найсумніща проява в цім галицько-українськiм активізмi скоїлася в падолисті 1918 р., коли Українці Галичини по розвалі Австрії почали з незмірним трудом будувати свою державність. У цій рішаючій хвилі поповнили галицькі активісти, що перебували тоді на Великій Україні, величезну похибку такого розміру, що вона дотепер жорстоко мститься на цілій Соберній Україні, на цілім українськiм народі!

Вони не пішли на поміч zagrożеній Поляками Галичині, з окремаж Львову й остали на Великій Україні, щоби бути стрижнем повстання проти тодішнього українського гетьманського уряду.

Їх аргументація була дуже проста й принадна: „Ми заступаємо ідею Соборної України. Чим є супроти неї Львів і Галичина? Дорога до Львова веде на Київ, а не на відворот.“

Цей гарний клич найшов віру в багатьох Галичан, навіть старших, критичних по своїй природі й досвіді політичних діячів. Бо вони вірили, що галицькі активісти, побувавши на Великій Україні, добре її пізнали й мають реальні підстави думати, що Велика Україна швидше й краще зорганізується в державу, чим маленька Галичина й тоді може їй принести всяку поміч.

В ім'я цього клича галицькі активісти не пішли на поміч рідному краю. . . Які були наслідки цього?

Здавалосяб, малі — втрата Перемишля й Львова, яка прецінь, мовляв — не зашкодила збудованню ЗУНР. і виставленню сильної армії. Так мабуть і тепер думає більшість — навіть Галичан. Та це хибна думка.

Кожний, що має деяке поняття не то про стратегію, а просто про військову географію, зрозуміє, яке значіння має Львів для України взагалі. Це-ж найбільший (хоч і льокальний) залізничний вузол*) на цілій Соборній Україні, найважливіша вузлова точка лучби України з Середною Європою! А що вже для Галичини, то Львів був безумовно доконечний не тільки для надійного державного будівництва, але (що важніше було в листопаді 1918 р.) для спинення наїзду Поляків на наші землі. Кожний з нас Українців,

*) Тут сходяться десять залізничних шляхів, у Харкові 6, в Києві й Жмеринці по 4.

що мали нещастя опинитися в цій частині Львова, яка буда від самого початку захоплена польською боївкою, знає, на яким тоненькім волоску висіла польська перемога у Львові цих пам'ятних листопадових днів. Кождий з нас знає, що прибуття хочби одного полку С. С.-ів — цеї едіти нашого вояцтва — забезпечилоб нам удержання Львова й Перемишля аж до хвилі зорганізування регулярної армії ЗУНР.

Та С. С.-и не прийшли, Львів лишився в польських руках як вістря клина, вбитого в організм, що саме розвивався . . . І коли галицька армія за кілька тижнів потім зорганізувалась, то не змогла вже зломити цього клина. Наш фронт мусів робити чудернацькі викрутаси, тиллові сполуки були дуже утруднені цим, що головний залізничий вузол краю був у руках ворога, розухваленого легкою перемогою . . . Втрата Львова в листопаді 1918 р. була головною причиною воєнної невдачі ЗУНР. в літі 1919 р. й її упадку.

Страшна омибка, поповнена у Білій Церкві в листопаді 1918 р., це перший визначніщий доказ хибного розуміння й примінювання „сборництва“ у Галичан. Дальші докази бачимо в поведінці багатьох Галичан супроти Уряду й Армії ЗУНР. на Великій Україні, котрих „автономію“ вони хотіли за всяку ціну знищити, забуваючи, що саме федеративність лягла в основі всієї всеукраїнській історично-політичній традиції. Величезні шкоди принесла всієї українській справі передчасна сполука (не федерація, а просте зєднання) Галичини з Великою Україною на так-

тично-політичному полі. Справа ЗУНР, як одної з т. н. сукцесійних держав Австро-Угорщини, була для великих держав світа цілком ясна й легка до розв'язання, бо утворення самостійної Галицької Держави не стояло на перешкоді ні „об'єднательно“ настроєній французській політиці, ні коректній та все заздальгідь передбачаючій Англії. Нерозважно відразу злучивши справу австрійської спадщини зі справами Східної Європи, дали ми неабиякий твердий горіх гризти великим державам і неабиякий козир у руки... Польщі. З цим козирем у руках вона й добула собі мандат військової окупації Галичини, яка до нині тріває й яку дуже не легко прийдеться усувати. За Галичиною мусіла прийти під Польщу й Холмщина, Підляше, частини Полісся й Волині. Кожний сяк так обізнаний із політичними й мілітарними умовами західньої України зрозуміє, що й без грудневих та маввих рездаровувань українських земель ці землі враз із Галичиною мусіли дістатись під польське володіння — якраз тому, що ми втратили Галичину. Ось наслідки нерозумно пониманого й примінюваного „соборництва“!

Та вони, видко, не вилічили Галичан. Прояви хибного соборництва не переводились і ось в останніх часах виринула на потіху ворогам нашим „Молода Галичина“, знов суто прикрашена „соборницькими“ кличами. Які вона може принести шкоди вже не державности галицькій, але й загальноукраїнській справі саме тією своєю, так поквалпно й прихильно прийнятою нашими ворогами „соборністю“, не хочемо тут розводитись. Цей хронольогічно найновіщий вибух ідеї

соборности України в Галичині приневолює нас до застанови над справою нашого соборництва взагалі.

Наперед декілька загальних дійсностей.

Соборність може бути культурна й політична. Перша є самозрозуміла й її осягли сливе всі великі народи. Та на політичному полі ніякий з великих народів Європи не досягнув ідеалу соборности з виїмком хіба Москалів. Англьосакси, абстрагуючи від доміній, поділені між дві великі держави, Французи мають великі групи земляків у Швейцарії й Бельгії, Італійці в Швейцарії й Франції, Еспанці в Середній і Південній Америці, Німці в Австрії, Швейцарії, Чехословаччині. Ні скандинавських ні балканських держав межі не припадають докладно на межі суцільних територій дотичних народів.

По тім декілька примірів.

Німці, добуваючи соборности, робили це поступово. Бісмарк знав дуже добре, чому в 1866 р. не прилучував до Німеччини австрійських Німців, а про швайцарських то й не думав. Так само робив Кавур, зєдинюючи Італію. Чи булаб станула по 70-ім році м. с. велика італійська держава, якби Італійці були на взір Галичан соборниками і відразу хотіли й Корсики й Ніцци й Тессіну й Трентіно й Трієсту? Ні. Тому вони брали наперед це, що з тактично-політичних причин було можливе взяти. Аж у 1918р. довелося їм забрати італійські землі Австрії. Інші й далі остають поза національною державою. Таких примірів можнаби призбирати багато.

Далі кілька дійсностей дотичних Соборної України й Галичини

Соборна Україна має простору 1,056.000 км², українська Галичина 55.000 км². Соборна Україна має 54 мільйони населення, Галичина 5 мільйонів із нецілою половиною. Галичина це непачеб одна з давніх губерній „Малоросії“ чи „Новоросії“. Інтелігентного людського матеріялу, придатного для державного будівництва й культурної роботи, рахують Наддніпрянці в себе на 1 мільйон, в Галичині ледви чи його буде 50.000 уже з родинами! Правда, український люд Галичини національно був багато свідоміщий від великоукраїнського. Та величезні поступи, які зробило національне освідомлення селянських мас на Великій Україні за пару останніх років, і тут престиж Галичини значно тепер обнижують.

Пригадавши це, роздивімся в галицькому „сборництві“.

Чи ми Галичане повинні бути соборниками, чи на лад більшости німецьких Швайцарців (а Галичину хочемо прецінь швайцаризувати!) відкинути крім культурної всяку соборність?

Ні! Ми не тільки повинні, але й мусимо бути соборниками! Та до цеї соборности мусимо йти розумними шляхами, але не загальниками, що не в пору вжиті приносять величезні шкоди, не незрілою прінціпіяльністю, яка так багато лиха принесла державному будівництву Великої України! Не це принесе користь Соборній Україні, що будемо голосно про неї говорити, а це, що будемо по тихоньки та доцільно й основно для неї робити.

Погляньмо на поле практичної політики. На цьому полі справа Великої України й Кубані стоїть дуже лихо наслідком великих похибок ве-

ликоукраїнської політики й дипломатії з одної, неприхильного становища давньої й нової Росії та її давніх союзників з другої сторони. Її покищо не збираються рішати великі держави світа. Багато ще води попливе Дніпром, заки вона рішиться волею чужих і своїх. А тимчасом нема для сорокміліонового народу ні шматка території, де він мігби дійсно свobodно працювати над своїм політичним, економічним, умово-культурним розвитком, де мігби підготовляти здійснення ідеалу Соборної України.

Таким клаптиком рідної території, доконче потрібним для переведення в практику ідеї Соборної України, є Галичина. Справа Галичини, як вже вище згадано, багато простіша й менша, як справа Великої, не то Соборної України. Щоби вона була рішена на користь Українців, повинні працювати з усіх сил усі ті, що люблять Україну для України, а не для кар'єри чи наживи, усі ті, що не любуються в гарних кличах, а в твердій народній праці!

Бо заки східноєвропейський хаос упорядкується, галицька держава дасть всім творчим елементам Соборної України одинокую змогу солідної підготовної праці у всіх потрібних напрямках, без ніякого порівняння кращу, як дають чужі землі, де опинилась наша еміграція.

Длятого то й усі соборники поміж' Наддніпрянцями повинні не тільки симпатіями, але й усіми силами підпирати створення такого хвилевого осередка, хвилевого притулку для повноти українського життя, яким може стати самостійна, хочби і знеутралізована Галицька Держава. Всякі виступи проти галицького державного будівниц-

тва зі сторони Наддніпрянців дуже сумні й дуже шкідливі — з особна для ідеї соборности. Бо питаємо: Яку шкоду принесе самостійність Галичини вже не ідеї, а практиці соборности? Чи дійса сполюка дасть довго на себе ждати, коли поври Галичину виросте сильна, сконсолідована великоукраїнська держава? От сміх, коби не сльози!

А вже нам, Галичанам, то дійсно злочин шкідити будуванню нашої, хоч і „загумінкової“ державности підниманими не в пору кличами соборности. Галичина супроти останньої України смішно маленька, з малим населенням, з манюсеньким числом інтелігенції, котра доказала, що великоукраїнських відносин дійсно не знабй не може самостійно нічогоісінько зробити на Великій Україні. Галичина страшно винищена війною й окупацією, ледви найде тепер силу, щоби внутрішню сконсолідуватись і дати захист великоукраїнським творчим елементам, для котрих батьківщина зачинена. Голосне підношення соборницьких кличів від цю пору, коли наближається нарештє вирішення галицької справи, — а в нас сил так мало, — є супроти цього тільки злочинним каламутенням на ново води, що сяк так уже поволі починала прочищуватись. А в каламутній воді вспіють наловити риби хіба наші вороги і last not least — (як звичайно) хруні.

Дорога до Соборної України йде етапами. Тепер актуальним етапом є утворення самостійної неутральной Галицькоукраїнської Держави. Не вигукуймо про соборність, а працюймо для неї! За ніяку ціну не ломімо одноцільного національного фронту в Галичині!

Статистичний огляд України.

Стан суцільної етнографічної території України при початку світової війни.

І. Західна Україна (Галичина і. т. д.)

Простір 75000 км² Населення 6,479000. З того Українців 4797000 (74,0 проц.), Жидів 812000 (12,5 проц.), Поляків 686000 (10,6 проц.), Німців 81000 (1,3 проц.), Мадярів 33000 (0,5 проц.), Румунів 32000 (0,5 проц.), Словаків 13000 (0,2 проц.).

З того сама Східна Галичина має простору 55000 км² Населення 5,450000, Українців 4,055000 (74,4 проц.), Жидів 670000 (12,3 проц.), Поляків 659000 (12,1 проц.), Німців 65000 (1,2 проц.).

Для порівняння:

Держава	Простір км.	Населення
Бельгія	29.000	7,751.000
Нідерляндія	34.000	6,449.000
Португалія	92.000	5,960.000
Швеція	448.000	5,713.000
Болгарія	114.000	4,712.000
Греція	120.000	4,699.000
Сербія	87.000	4,490.000
Швейцарія	41.000	3,765.000
Данія	39.000	2,902.000
Норвегія	323.000	2,392.000

Важніші міста Західної України.

Львів (234 тис. мешк.), Чернівці (93-т. м.), Перемишль (59 т. м.), Коломия (45 т. м.), Дрогобич (39 т. м.), Тернопіль (35 т. м.), Станислав (34 т. м.), Ярослав (29 т. м.), Книгинин село (22 т. м.), Самбір (21 т. м.), Сигот (21 т. м.),

Броди (18 т. м.), Ужгород (17 т. м.), Мукачєво (17 т. м.), Зорислав (15 т. м.), Бучач (14 т. м.), Берегове (13 т. м.), Золочів (13 т. м.), Городок (13 т. м.), Бережани (13 т. м.), Снятин (12 т. м.), Сокаль (12 т. м.), Замарстинів (12 т. м.), Тустановичі (12 т. м.), Городенка (11 т. м.), Сянік (11 т. м.); Турка (11 т. м.), Рава (11 т. м.), Яворів (10 т. м.), Камінка Волоська (10 т. м.), Збараж (10 т. м.), Тисмениця (10 т. м.), Галич (6 т. м.).

II. Соборна Україна (Західна, Східна, Кубанщина).

Простір: 1,056.000 км². Населення 54,690.000 м.

З того:

Українців	38,671.000	=	70,7 проц
Москвинів	7,678.000	=	14,0 "
Жидів	3,904.000	=	7,1 "
Поляків	1,430.000	=	2,6 "
Німців	985.000	=	1,8 "
Турко-Монголів	610.000	=	1,1 "
Румунів	465.000	=	0,8 "
Болгарів	196.000	=	0,4 "
Греків	140.000	=	0,2 "
Кавказців	112.000	=	0,2 "
Вірменів	59.000	=	0,1 "
Чехословаків	52.000	=	0,1 "

Інших (Білорусинів, Мадярів, Циганів, західно-євр. народів) 378.000 = 0,4 проц.

Для порівняння:

	Простір км квадр.	Населення
Давня євр. Росія	5 452.090	144,344.000
" Німеччина	548.000	64,926.000
" Австро-Угорщина	677.000	51,390.000
" Великобританія	318.000	45,623.000
" Франція	536.000	39,602.000
" Італія	257.000	35,598.000

Важніші міста Соборної України. (Пристані*).

Київ (626 тис. мешк.), Одеса* (631 т. м.), Харків (250

т. м.), Львів (234 т. м.), Катеринослав (220 т. м.), Рости (205 т. м.), Миколаїв* (107 т. м.), Катеринодар (107 т. м.), Гомель (105 т. м.), Кремінчук (99 т. м.), Херсон* (96 т. м.), Чернівці (93 т. м.), Житомир (91 т. м.), Полтава (88 т. м.), Симферопіль (82 т. м.), Бердичів (79 т. м.), Єлисавет (76 т. м.), Таганрог* (68 т. м.), Новоросійськ* (66 т. м.), Ставропіль (64 т. м.), Бересте (64 т. м.), Севастопіль* (62 т. м.), Білацерква (61 т. м.), Перемишль (59 т. м.), Керч-Єнікале* (56 т. м.), Луганське (56 т. м.), Маріюпіль* (55 т. м.), Нахичевань (54 т. м.), Ніжин (53 т. м.), Вінниця (53 т. м.), Майкоп (53 т. м.), Єйськ* (52 т. м.), Камянець (50 т. м.), Умань (50 т. м.), Юзівка (49 т. м.), Армавір (47 т. м.), Коломия (45 т. м.), Феодозія* (43 т. м.), Грушівка (43 т. м.), Черкаси (42 т. м.), Павлоград (41 т. м.), Проскурів (41 т. м.), Суми (40 т. м.), Акерман* (40 т. м.), Бердянськ* (40 т. м.), Пинськ (39 т. м.), Дрогобич (39 т. м.), Рівне (39 т. м.), Бутурлінівка (38 т. м.), Тираспіль (38 т. м.), Ромни (37 т. м.), Лабинська (36 т. м.), Нижнодніпровськ (36 т. м.), Бахмут (36 т. м.), Чернігів (36 т. м.), Пятигорськ (35 т. м.), Тернопіль (35 т. м.), Грозний (34 т. м.), Станислав (34 т. м.), Охтирка (33 т. м.), Мотовилиха (33 т. м.), Полонне (33 т. м.), Могилів (33 т. м.), Ізмаїл (32 т. м.), Стрий (31 т. м.), Прилука (31 т. м.), Озів (31 т. м.), Ялта* (31 т. м.), Холм (24 т. м.).

III. Українська колюоніяльна земля.

„Зелений Клин“ над Амуром і Тихим Океаном обіймає 1,091.000 км² простору, 857.000 населення, з того 58 проц. Українців, 23 проц. Москвіннів, 7 проц. Китайців, 6 проц. Сибірських туболців, 4 проц. корейців, 2 проц. інших.

IV. Загальна скількість Українців обчислена для 1920 р. виносить **48,000,000.**

V. Декілька економічних даних про соборну Україну.

Лісів	11,000.000 га
Рілі	45,000.000
Худоби 52,000.000 штук	(стан перед війною).

Річна продукція зернелів (середно)	420,000.000	ф
» » заліза й стали	50,000.000	»
» » вугля	215,000.000	»
» » нафти	25,000.000	»
» » соли	11,000.000	»
» » манганової руди	3,000.000	»

Віддаль ріжних місцевин України від Київа
 водушна лінія в кілометрах. Наконечні точки підчеркнені).

Пинськ	365	Симферопіль	660
Бересте	520	Севастопіль	675
Ковель	420	Феодозія	690
Холм	508	Алупка	715
Рівне	305	Новоросійськ	825
Львів	470	Катеринодар	855
Перемишль	565	Ставропіль	1035
Ужгород	625	<u>Устя Тереку</u>	1380
<u>Шляхтова</u>	725	Ростів	755
(Зах. межа Лемківщ.)		Таганрог	700
Галич	445	Бердянськ	610
Станислав	460	Катеринослав	400
Чернівці	410	Кремінчук	260
Житомир	130	Чигирин	215
Бердичів	150	Полтава	305
Камянець под.	345	Харків	400
Винниця	200	Юзівка	595
Ізмаїл	580	Луганське	675
Акерман	475	Бугурлинівка	715
Одеса	440	Білгород	425
Миколаїв	395	Глухів	270
Херсон	435	Чернігів	130
Єлисавет	520	Гомель	225
Перекоп	525	Сураж	315

„Український Прапор“

виходить раз на тиждень,

Передплата вносять:

в Австрії:	без доставки	з поштовою пересилкою
місячно	К. 32.—	34.—

		піврічно	річно
в Чехо-Словаччині: чеських	К. 25.—	50.—	
в Юго-Славії: югосл.	К. 50.—	100.—	
в Німеччині:	Мк. 25.—	50.—	
в Краях латинської Унії .	Frs. 5.—	10.—	
в Англії.	sh. 4.—	8.—	
в Америці	S 1.—	2.—	

Ціна одного примірника К: 8.—.

Адреса Управи часопису:

Wien, VIII, Langegasse 5, Parterre.
